

Par atbildīgu žurnālistiku

♦ **Latvijas Mediju ētikas padomes** mērķus un darbību raksturo valdes loceklis Jānis Lielpēteris

Latvijas Žurnālistu asociācija turpina projektu «Mediju kritika», kurā skaidros mediju vidē aktuālo un nozīmīgo. Vēl aizvien tikai meklējam atbildes uz jautājumiem, ko sabiedrība gaida no medija. Kāpēc uzticas vai neuzticas medijiem? Vai pamana un atšķir ētisku no neētiskas žurnālistikas? Ir virkne jautājumu, kuri jāuzdod atkal un atkal, jo, mainoties sabiedrībai, mainās atbildes. Šīs diskusijas ir svarīgas gan mediju profesionāļiem, gan sabiedrībai, lai pieaugtu savstarpējā sapratne, uzticība, žurnālistikas kvalitāte un atbildība satura veidošanā un lietošanā.

SIGITA ROKE

Šogad darbu sāka Latvijas Mediju ētikas padome, ko izveidoja mediji un to organizācijas. Tādējādi tiek rādīts, ka mediju ētikas jautājumi nozarei ir svarīgi, mediji vēlas par tiem domāt, diskutēt un ētikas latīņu celt aizvien augstāk. Biedrības «Latvijas Mediju ētikas padome» valdes loceklis ir Jānis Lielpēteris, kurš stāsta, kas ir šī padome un kā tā darbojas.

Kādi ir padomes darbības mērķi un virzieni?

– Statūtos rakstīts, ka biedrības «Latvijas Mediju ētikas padome» darbības mērķis ir veicināt ētiskas mediju prakses attīstību un sekmēt mediju pašregulāciju Latvijas mediju telpā. Biedrība ir izveidojusi padomi, kura skata sabiedrības un žurnālistu sūdzības par mediju ētikas pārkāpumiem. Organizācijā ir apvienojušies mediji un mediju organizācijas, kas līdz ar to ir apņēmušies ievērot ētikas principus un ieviest tos praksē. Svarīgi, ka šajos jautājumos neiejaucas valsts.

Padome analizē gadījumus, kur viena no pusēm ir uzskatāma par cietušo. Piemēram, kad persona pārliecināta, ka medijs vai žurnālists pret viņu ir rīkojies neētiski. Bet ne tikai. Padome izskata arī situācijas un sniedz viedokļus, vai mediju darbība atbilst ētikas praksei vai ne. Tātad padomei ir divi darbības virzieni – oficiāli atzinumi par personu, kas jūtas aizskarta, un neformāli vērtējumi par medija darbību no ētikas viedokļa.

Kādi ir ieguvumi sabiedrībai no šīs padomes veikuma?

– Galvenais ieguvums ir tas, ka sabiedrībā tiek aktualizēta diskusija par mediju ētikas jautājumiem. Mediju konverģences apstākļos, mainoties mediju videi un formātiem, mediju ētikas jautājumi pēdējo desmit, piecpadsmit gadu griezumā ir ieguvuši jaunu aspektus. Līdz ar to ir svarīgi, ka pašregulācijas formātā nozare pati var spriest par šiem jautājumiem, no-

JĀNIS LIELPĒTERIS.

FOTO NO PERSONISKĀ ARHĪVA.

teikt virzību un sabiedrības gaidas. Sabiedrības ieguvums līdz ar to ir ētiskāka mediju vide, draudzīgāka mediju lietotājam. Un, protams, individuāls ieguvums – katra persona, kas jūtas aizskarta, var vērsties padomē un iegūt vērtējumu.

Kā var vērsties padomē, ja rodas šaubas par kāda medija publikāciju?

– Pašlaik visērtāk ir izmantot biedrības tīmekļa vietni www.lmepadome.lv. Tur aprakstīts ceļš, kā iesniegt jautājumus un sūdzības. Protams, var sūtīt iesniegumu arī papīra formātā uz norādīto adresi.

Iesniedzējam jāmin medijs, laiks, jāapraksta situācija. Lieliski, ja norādīts, kurš Ētikas kodeksa pants, viņaprāt, ir pārkāpts. Tīmekļa vietnē ir izvietots gan Ētikas kodekss, gan biedrības statūti.

Ja persona ir vērsusies ar iesniegumu padomē, kāda ir procedūra un iesnieguma virzība?

– Saņemot sūdzību, atbilstīgi biedrības statūtiem sākotnējo vērtējumu veic biedrības valde. Tā novērtē un pieņem vienu no trim iespējamiem lēmumiem – nodot izskatīšanai padomē, atteikt, ja iesniegums neatbilst padomes kompetencei, vai lūgt papildu skaidrojumus.

Vērsties padomē var arī žurnālists. Ja žurnālists vēlas, lai padome sniedz atzinumu par vispārīgu jautājumu, tad padome skatīs un centīsies paust savu viedokli. Ja tā būs konkrēta sūdzība, kur žurnālists jūtas aizskarts no kāda medija vai trešās puses, tad padome skatīs jau konkrēti – ir vai nav pārkāpts Ētikas kodekss.

Kāds ir iesniegumu izskatīšanas un lēmuma pieņemšanas pro-

Darbības Latvijas Mediju ētikas padomē

Persona, kura cietusi aizskārums, aizpilda sūdzības formu interneta vietnē www.lmepadome.lv, sadaļā «Iesniegt sūdzību».

Biedrības valde veic sūdzības sākotnējo izvērtējumu un 5 darbdienu laikā pieņem vienu no šādiem lēmumiem:

- 1) par sūdzības nodošanu izskatīšanai Ētikas padomē;**
- 2) par sūdzības noraidīšanu** (gadījumos, ja sūdzība nav piekritīga Ētikas padomei);
- 3) par papildu informācijas pieprasīšanu, kas nepieciešama sūdzības izvērtēšanai.**

Gadījumā, ja tiek pieprasīti papildu dokumenti, biedrības valde pēc dokumentu saņemšanas vērtē sūdzības piekritību un, ja tā ir piekritīga Ētikas padomei, nodod to izskatīšanai pēc iepriekšējā solī norādītās metodikas.

Gadījumā, ja sūdzība tiek pieņemta izskatīšanai, sūdzība tiek nodota Ētikas padomei, pieprasot atbildētāja (aizskārēja) paskaidrojumu, kuru tam ir tiesības sniegt 10 darbdienu laikā.

Ētikas padome pēc iespējas sūdzības izskata tuvākajā sēdē, ja vien atbildētāja paskaidrojumi nav iesniegti mazāk kā 2 dienas pirms Ētikas padomes sēdes. Ētikas padome uz sēdēm sanāk vienu reizi mēnesī.

cess? Cik saistošs padomes lēmums ir medijam?

– Ir divi jautājumu izskatīšanas formāti – formālais iesniegumu izskatīšanas process, kur, konstatējot ētikas pārkāpumu, biedriem ir pienākums atsaukt informāciju, atvainoties. Otrs – sniegt viedokli par mediju ētiku, situācijām, darbību. Tē padome nav ierobežota, tā vērtē, kurus jautājumus konkrētajā brīdī ir vērts skatīt un par kuriem sniegt savu vē-

tējumu. Šis viedoklis nav saistošs, bet norāda virzienu un dod situācijas skaidrojumu no ētikas viedokļa.

Biedrības biedriem padomes lēmums ir saistošs. Iestājoties biedrībā, viņi ir apņēmušies ievērot statūtus un Ētikas kodeksu. Padome var lūgt medijam labot kļūdu, atvainoties, atsaukt informāciju. Ja par kādu jautājumu padomei ir lūgts tikai informatīvs viedoklis, tad juridiski saistošu seku nav.

Kas notiek, ja medijs nepilda padomes lēmumu?

– Ja medijs padomes lēmumu nepilda, statūti paredz tiesības šo biedru izslēgt no biedrības. Jāpieņem gan, ka padome var realizēt arī iesaistīto pušu samierināšanas procesu. Turklāt padomes mērķis nav kādu izslēgt, bet rūpēties par ētikas normu ievērošanu medijos.

Padome pieņem lēmumu, balsojot vismaz sešiem no deviņiem padomes locekļiem. Pirms balsošanas tiek lūgts medija viedoklis, un tas tiek ņemts vērā un var ietekmēt padomes lēmumu.

Padomē ir ievēlēti arī konkrētu mediju pārstāvji. Kas notiek gadījumos, ja tiek vērtēta sūdzība par viņa pārstāvētā medija materiālu?

– Ir paredzēts, ka padomes loceklim ir pienākums atstatīties no jautājuma izskatīšanas, ja viņam ir interešu konflikts. Ja vairākiem padomes locekļiem ir interešu konflikts, biedru sapulce var pieaicināt padomē konkrētā jautājuma risināšanai citus ekspertus.

Ar ko šāda mediju organizēta padome atšķiras no citām piedāvātajām formām – ombuda funkcijas nodot tiesībsargam, Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei?

– Manuprāt, Ministru kabinets pieņēma pareizu lēmumu, atbalstot mediju pašregulācijas formu. Tas mazina riskus, kad valsts mēģina pateikt, kāds ir nozares virziens, kurp jāiet. Šajā modeli mediji virzienu nosaka paši. Pašregulācija ir pozitīva tendence, kas praksē apliecinājusies vairākās Eiropas un pasaules valstīs.

Vai padomē var iesaistīties jebkurš medijs vai mediju organizācija? Ir kādi kritēriji?

– Darbībai padomē ir iespējami divi statusi – biedra vai asociētā biedra statuss. Asociēta biedra statusā var būt jebkura organizācija, arī fiziska persona, kas atbalsta biedrības darbību un statūtus. Biedrs var būt juridiska persona – medijs, mediju organizācija, arī, piemēram, universitāte, kas realizē komunikācijas programmas.

Dalībai biedrībā ir noteikta biedra nauda: biedra statusā – ne mazāka kā 100 eiro gadā, asociētā biedra statusā – ne mazāk kā 50 eiro gadā.

Jāpiebilst, ka nozīmīgākais kritērijs, lai tiktu akceptēts dalības statuss, ir pretendenta atbalsts padomes Ētikas kodeksam.

Lai kļūtu par biedru, ir jāaizpilda pieteikuma anketa, kas atrodama Latvijas Mediju ētikas padomes tīmekļa vietnē vai vaicājama biedrības valdei. Saņemot aizpildītu anketu, valde piecu dienu laikā pieņem lēmumu, vai pieteicējs atbilst biedra statusam, un pieņem lēmumu par uzņemšanu. ♦